

УДК 343:

О. Матвійчук

THE TARGET OF A CRIME OF DESIGNING OR OPERATION OF CONSTRUCTIONS WITHOUT SYSTEMS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

О.В. Матвійчук

*аспірант кафедри кримінального права,
кримінології, цивільного та господарського права
ВНЗ "Національна академія Управління"
м. Київ*

ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ ПРОЕКТУВАННЯ ЧИ ЕКСПЛУАТАЦІЯ СПОРУД БЕЗ СИСТЕМ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Постановка проблеми. Враховуючи те, що предмет злочину відноситься до числа обов'язкових ознак злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища, і, отже, істотно зростає його роль при кваліфікації цього злочину, тому проблеми, які стосуються предмета аналізованого злочину, потребують подальшого поглибленого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблемі предметозлочину присвячені роботи В.Я. Тація, М.Й. Коржанського, В.К. Матвійчука, П.П. Андрушка, М.І. Панова, Р.Д. Боголепова, Ю.С. Богомякова, В.І. Борисова, І.О. Харь, С.Б. Гавриша, Н.П. Грабовської, В.К. Грищука, Н.О. Лопашенко та ін. Проте, до цього часу відсутнє комплексне дослідження предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України.

Мета статті полягає в дослідженні предмета злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища.

Основні результати дослідження. Як впливає з аналізу змісту безпосереднього об'єкта злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища, а також з диспозиції ст. 253 КК України, злочин, що розглядається, завжди вчиняється у зв'язку із приводу предметів, які визначають наступним чином : «як документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури на конкретній земельній ділянці» [1, с. 574]. Таким чином, даний злочин належить до категорії так званих предметних злочинів, обов'язковою ознакою яких є предмет злочину, що безпосередньо вказаний у ст. 253 КК України. Але дослідження цього

досить складного предмета злочину неможливо без його загальної характеристики на рівні загального поняття складу злочину, оскільки, безумовно, правильним є те положення, згідно з яким той, хто береться за вирішення часткових питань без попереднього вирішення загальних, завжди так чи інакше буде наштовхуватися на ці невіршені загальні питання [2, с. 131].

Проблема предмета злочину, взагалі, і зокрема, передбаченого ст. 253 КК України, — одна зі складних і спірних у теорії кримінального права. У науці кримінального права відсутня єдність поглядів стосовно поняття «предмет злочину». Проте, вивчення цієї проблеми, на наш погляд, потребує особливої уваги, оскільки предмет злочину вказує на зв'язок його з об'єктом злочину, з об'єктивною стороною злочину, з суб'єктом і суб'єктивною стороною. Виходячи з цього слід погодитися з думкою М.М. Панова, що поза з'ясуванням соціально-економічної і правової суті предмета злочину, а, на наше переконання, і екологічної його сутності, іноді може бути суттєво ускладнено правильне встановлення і тих суспільних відносин, на які спрямовано злочинне посягання [3, с. 50].

До початку дослідження цієї важливої проблеми, акцентуємо увагу на те, що ми є прибічниками позиції — предмет злочину є самостійною обов'язковою ознакою лише для предметних складів злочину, до яких відноситься і злочин, передбачений ст. 253 КК України, оскільки він пов'язаний з об'єктом злочину таким же чином, як і з іншими елементами складу злочину, такими, як об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона [4, с. 27–28]. Це є свідченням того, що питання про предмет, у тому числі і цього злочину, має не тільки теоретичне, але й важливе практичне значення, оскільки міра відповідальності особи певним чином залежить від того, що буде визначено предметом такого злочинного діяння. Крім того, предмет злочину слугує для відмежування суміжних злочинів, а також може бути критерієм розмежування злочинного та не злочинного діяння тощо.

У відношенні предмета злочину в юридичній літературі, як ми вже зазначали, висловлювалися точки зору, які мають суттєві розбіжності. Зокрема, М.Й. Коржанський наполягає на тому, що предмет злочину — це матеріальна річ, в якій проявляються певні сторони (властивості) суспільних відносин (об'єкта злочину), шляхом фізичного або психічного впливу на який завдається соціально небезпечна шкода в сфері цих суспільних відносин (тобто предмет — це матеріальна сторона об'єкта, але не сам об'єкт) [5, с. 17; 6, с. 134]. П.С. Матишевський та Є.В. Фесенко запевняють, що предметом злочину є речі матеріального світу (матеріалізовані утворення), безпосередньо впливаючи (діючи) на які шляхом їх вилучення, створення, знищення, зміни їх вигляду або правового режиму тощо, винна особа посягає на цінності (блага), що належать суб'єктам суспільних відносин та охороняються законом [7, с. 132; 8, с. 75–78]. В.Я. Тацій вважає, що предмет злочину — це будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'яже наявність в діях особи ознак конкретного складу злочину [9, с. 17]. М.І. Загородніков зауважує, що предметом злочину виступають ті речі матеріального світу, впливаючи на які, суб'єкт заподіює шкоду об'єктові злочину [10, с. 40]. Згідно з позицією М.І. Бажанова, предмет злочину — це «...та

річ (фізичне утворення) матеріального світу, поведження з якою закон пов'язує з певною кваліфікацією а, значить, і з відповідальністю» [11, с. 33].

На переконання М.І. Панова під предметом злочину необхідно розуміти «...предмети, речі матеріального світу, що виступають матеріальною формою вираження (субстратом) суспільних відносин або необхідною умовою, засновником або ж свідченням існування і нормального функціонування суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом від злочинних посягань» [12, с. 9]. С.Ф. Кравцов визначає предмет злочину як матеріальний (речовий) елемент суспільних відносин, який прямо вказує або природним чином впливає з кримінального закону і шляхом протиправного впливу, на який порушуються ці суспільні відносини [13, с. 3]. М.М. Панов до категорії предмет злочину включає не тільки фізичні предмети (речі, майно), але й реально існуючі явища об'єктивного світу, енергію (електричну, теплову та ін.), а також інформацію, у зв'язку з існуванням чи створенням яких або з їх обігом вчиняється злочин [14, с. 44]. Є.В. Лашук стверджує, що предмет злочину — це факультативна ознака об'єкта злочину, що знаходить свій прояв у матеріальних цінностях, які людина може сприймати своїми органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними засобами з приводу яких та/або шляхом безпосереднього впливу на які вчиняється злочинне діяння [15, с. 5]. О.Ю. Вітко зазначає, що предмет злочину є необхідним (обов'язковим) для предметних складів злочинів елементом складу злочину, яким можуть бути будь-які речі, будь-яка інформація, будь-яка енергія, які мають матеріальний вираз, з властивостями яких та з вказівкою на які закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність складу злочину в діяннях особи [4, с. 32].

Наведені вище погляди дають нам можливість констатувати, що в наш час в науці кримінального права головним чином превалює підхід до визначення предмета злочину як речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діяннях особи ознак конкретного складу злочину [14, с. 35; 9, с. 35]. Крім того, зосереджується увага на тому, що предметом злочину визнаються лише предмети (в тому числі речі, майно) [5, с. 17; 6, с. 134; 7, с. 132; 8, с.75—78; 9, с. 17; 10, с. 44; 11, с. 33; 12, с. 67—73; 13, с. 3]. Також існує ще й другий підхід у розумінні предмета злочину та у визначенні його поняття, який пов'язаний з досягненнями науки і техніки, новітніми (зокрема інформаційними) технологіями [2, с. 54]. Нам у цьому плані подобається позиція М.М. Панова: він відносить до категорії «предмет злочину» не тільки фізичні предмети (речі, майно), але й реально існуючі явища об'єктивного світу, енергію (електричну, теплову та ін.), а також інформацію, з існуванням яких або з їх обігом вчиняється злочин [14, с. 44]. Важливим та позитивним, на наше переконання, є підхід до поняття «предмет злочину» Є.В. Лашука, де він зазначає, що «...предмет злочину знаходить свій прояв у матеріальних цінностях, які людина може сприймати органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними засобами з приводу яких та/або шляхом безпосереднього впливу на які вчиняється злочинне діяння [15, с. 6]. Значно збагачує поняття «предмет злочину» позиція О.Ю. Вітка стосовно предмета «...якими можуть бути будь-які речі, будь-яка інформація, будь-яка

енергія, які мають матеріальний вираз, з властивостями яких та з вказівкою на які закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність складу злочину в діянні особи» [4, с. 32].

Наступним важливим питанням, що підлягає з'ясуванню, має бути місце предмета злочину в структурі складу злочину і, зокрема, діяння, передбаченого ст. 253 КК України. Слід звернути увагу на те, що в юридичній літературі існують різні точки зору з цього питання. Так, прибічники першої точки зору заявляють, що предмет злочину знаходиться за межами об'єкта діяння [17, с. 71; 18, с. 246]; деякі криміналісти ототожнюють безпосередній об'єкт і предмет злочину [19, с. 19; 20, с. 42; 21, 142]; автори третьої точки зору розглядають предмет злочину як складову об'єкта злочину [22, с. 56; 23, с. 303; 24, с. 222; 25, с. 130; 13, с. 8; 5, с. 9; 27, с. 126; 26, с. 9]; прихильники четвертої точки зору запевняють, що предмет злочинного діяння не самостійний елемент складу злочину, а лише факультативна ознака злочину та тісно пов'язана з об'єктом злочину [28, с. 36–37; 7, с. 132–133]; В. К. Матвійчук наполягає на тому, що предмет злочину є самостійною ознакою конкретного злочину [2, с. 136]. О. Ю. Вітко вважає, що предмет злочину є самостійним обов'язковим лише для предметних складів злочинів елементом та пов'язаний із об'єктом злочину таким же чином, як і з іншими елементами складу злочину, такими, як об'єкт та суб'єкт злочину, об'єктивна та суб'єктивна сторона злочину [4, с. 27–28].

Судження авторів першої точки зору, зокрема, Д. Н. Розенберга та ін., на наш погляд, містять позитивні моменти, оскільки предмет злочину вони виносять за межі об'єкта.

Маючи на меті детальне з'ясування такої ознаки досліджуваного діяння, як предмет злочину, що прямо названа в диспозиції ст. 253 КК України, і зручності її пізнання, доцільним буде, з певною умовністю, розглядати таку ознаку окремо. Цей підхід вірний тому, що певні властивості предмета злочину зумовлюють необхідність надання їм (властивостям) певної правової значимості в конкретному складі злочину [9, с. 132]. Зокрема, для наочності, властивості предмета злочину дають можливість вирішити питання про відповідальність за проектування чи експлуатацію споруд без систем захисту навколишнього природного середовища. Отже і виділення предмета злочину в окрему ознаку з наданням йому законодавцем того чи іншого значення, властивостей, функцій визначає його як самостійну і необхідну ознаку конкретного складу злочину (факультативну — загального складу злочину) [9, с. 132]. Наполегливість та безальтернативність твердження прихильників другої точки зору, зокрема, А.Н. Васильєва, М.П. Михайленка, А.А. Піонтковського та ін. стосовно тотожності об'єкта і предмета злочину є проблематичним. Це наглядно довів М.Й. Коржанський, звертаючи увагу на те, що об'єктом злочину завжди є суспільні відносини, а предмет — це матеріальна річ, складова частина об'єкта злочину [5, с. 9–10]. Нам уявляється, що в цьому сенсі слід погодитися з думкою В.К. Матвійчука, що погляди авторів другої точки зору, які ототожнюють безпосередній об'єкт і предмет злочину, навіть не ґрунтуються на чинному законодавстві [2, с. 132]. Проте неможна підтримати судження третьої групи авторів, які складають абсолютну більшість, і принципово дотримуються того,

що предмет злочину може для певної мети мати інші правові функції, має інше призначення і є лише предметом відносин. У цьому запереченні ми покладаємося на позицію В.К. Матвійчука, що не можна зрозуміти предмет злочину, розглядаючи його за такою лише функцією [9, с. 132]. Цю думку, як зазвичай, переконливо підтримує В.Я. Тацій, вказуючи, що структура будь-яких суспільних відносин є незмінною, оскільки до її складу поряд з іншими системоутворюючими частинами (елементами) входить предмет суспільних відносин, причому, якими б властивостями він не володів і в якій би формі не проявився у складі суспільних відносин, він завжди є їх предметом, і його ніяк не слід називати чимось іншим (наприклад, предмет злочину або предметом посягання) [28, с. 27].

Ми в своєму дослідженні більш прихильно ставимося до позиції четвертої групи авторів, зокрема, В.Я. Тація, П.С. Матишевського, Є.В. Фесенка, які вважають, що предмет злочину — не самостійний елемент складу злочину, а є лише ознакою злочину [9, с. 36–37; 8, с. 132–133]. У той же час слід погодитися з В.К. Матвійчуком, що є непереконливою думка В.Я. Тація щодо відмінності термінів «елемент» і «ознака», яка тільки ґрунтується на тлумаченні «Словаря русского языка» С. І. Ожегова [9, с. 133]. Нам більше імпонує з цього приводу твердження В. К. Матвійчука про те, що судження В.Я. Тація з приводу того, що предмет злочину не може претендувати на роль самостійного елемента складу злочину, є непереконливою, оскільки його висновок спирається лише на судження, що склад злочину утворює сукупність його обов'язкових елементів (об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єктивної сторони та суб'єкта злочину), яке можна вважати дискусійним [2, с. 134]. На наше переконання, яке ґрунтується на дослідженні, що на рівні зазначеної абстракції, а саме загального складу злочину, можливий і такий підхід, але на рівні конкретного складу злочину (у нашому випадку, передбаченому ст. 253 КК), означена думка є надто суперечливою. Ми підтримуємо в цьому сенсі думку В.К. Матвійчука, що предмет злочину як правове явище має ряд ознак, у тому числі й юридичних [2, с. 134]. Так, у відповідності зі «Словарем русского языка» С.І. Ожегова, під елементом слід розуміти складову частину будь-якого складного цілого [29, с. 581]. Натомість словник української мови термін «елемент» трактує як складову частину чого-небудь або як окрему сторону, рису чого-небудь [30, с. 473]. Крім того, термін «ознака» розуміють як: рису, особливість, властивість кого-небудь, чого-небудь або те, що вказує на що-небудь, свідчить про щось [31, с. 655]. Якщо об'єкт злочину є самостійною та обов'язковою ознакою всіх злочинів, то предмет — факультативна ознака загального складу злочину [32, с. 36]. У цьому сенсі потрібно погодитися з думкою О.Ю. Вітка, що якщо визнавати предмет злочину факультативною ознакою складу злочину, який разом з об'єктом утворює самостійний елемент складу злочину — об'єкт злочину, то очевидним стає певне отождошення предмета та об'єкта злочину як елемента складу злочину, що є недостатньо обґрунтованим [4, с. 28; 33, с. 168]. З'ясування зазначених понять свідчить, що вони за своєю суттю майже не відрізняються, а тому виходячи з цього, не можна підтримати думку О.Ю. Вітка, що термін «елемент» і «ознака» є різними за своєю суттю поняттями [4, с. 29].

У цьому сенсі слід підтримати твердження В.Я. Тація, що предмет конкретного складу злочину і предмет відносин (складова об'єкту) не є тотожними [28, с. 27]. Отже, предметом суспільних відносин, які є об'єктом складу злочину, визнається все те, з приводу чого або у зв'язку з чим існують саме ці відносини [28, с. 47]. Нашу точку зору підтримує О.Ю. Вітко: «... можна дійти висновку про те, що дійсно для кримінального права можливо визнати допустимим говорити про те, що склад злочину має ознаки або елементи» [4, с. 29].

Важливо звернути увагу на те, що стосовно предмета злочину, як ознаки складу злочину слід вести мову тільки при вчиненні посягання на суспільні відносини, які виражаються в матеріальних предметах [34, с. 164]. Вагомість правової ознаки предмета злочину полягає в тому, що за його допомогою законодавець у диспозиції норми Особливої частини Кримінального кодексу України вказує на відносини, що виступають об'єктом злочину [34, с. 172]. Це дає можливість класифікувати предмети злочину в залежності від вираження в них тих або інших властивостей [34, с. 174]. У тому випадку, коли предмет злочину виражає суспільні відносини, то їх класифікація повинна визначатися властивостями предмета злочину в залежності від того, які відносини вони, на думку законодавця, характеризують [34, с. 174]. На наше переконання, з цього приводу ми підтримуємо класифікацію предметів, яку пропонує В.М. Винокуров, наслідуючи принципи, що характеризують наступні суспільні відносини: 1) особисті немайнові відносини; 2) майнові; 3) у сфері суспільної безпеки; 4) у сфері здоров'я населення і суспільної моралі; 5) у сфері безпеки держави; 6) у сфері правосуддя; 7) у сфері порядку управління [34, с. 174], але з відповідною поправкою, оскільки проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища, також не може відноситися до особистих немайнових відносин, а має стосуватися відносин, які забезпечують охорону і раціональне використання об'єктів навколишнього природного середовища.

Таким чином, виходячи з концепції, що предмет злочину знаходиться за межею об'єкта та є самостійною ознакою предметних злочинів [32, с. 172], оскільки він має певні властивості (ознаки), які відділяють його від об'єкта [33, с. 176–177], то знову же таки варто погодитися з твердженням В. Я. Тація, що предмет злочину і предмет відносин не є тотожними [9, с. 136]. Виходячи із зазначеної вище теоретичної основи, перейдемо до аналізу предмета злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища. Маючи таке підґрунтя звертаємо увагу на те, що предмет злочину, передбаченого ст. 253 КК, має істотне кримінально-правове значення для: а) встановлення в суспільно небезпечному діянні складу злочину як підстави кримінальної відповідальності; б) правильної кваліфікації злочину; в) відмежуванні його від суміжних злочинів та аналогічного адміністративно-правового делікту; г) оцінки суспільної безпеки злочину. У відповідності з ч. 1 ст. 253 КК України предметами злочину виступають: 1) проекти; 2) інша аналогічна документація; 3) споруди без такого захисту довкілля [35]. При цьому зазначається, що проекти та інша аналогічна документація, в якій відсутні відомості про обов'язкові інженерні системи захисту довкілля для спо-

руд, що вводяться в експлуатацію. До всіх цих предметів відноситься положення закону «... якщо вони створили небезпеку захворювання населення або інших тяжких наслідків...» [35]. Вони визначаються як кримінальним законом (ст. 253 КК України), так і іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність у сфері навколишнього природного середовища. Знову ж таки, на наше переконання, пріоритетним буде встановити перш за все родові ознаки, властиві всім цим предметам злочину, що аналізується. Запропонований підхід надасть можливості глибше й повніше встановити видові ознаки, притаманні кожному з указаних предметів.

Розробляючи означену проблему, на наш погляд, потрібно визначити, насамперед, більш широкє за обсягом поняття (термін), яке охоплювало б усі указані у ст. 253 КК України предмети злочину. Такими термінами, які б охоплювали кожен із предметів досліджуваного злочину, можуть бути: 1) для предметів, які охоплюються терміном «проектів» [35], потрібно обрати «документація для будівництва об'єктів архітектура, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні, рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури на конкретній земельній ділянці», тобто тут узагальнюючим терміном має бути «документація для будівництва об'єктів архітектури»; 2) для предметів, які охоплюються терміном «інша аналогічна документація», тобто це документи, які містять комплекс містобудівних та архітектурних вимог і особливих умов проектування та будівництва об'єктів архітектури, що впливають із положень затвердженої містобудівної документації, місцевих правил забудови населених пунктів, відповідних рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, включаючи вимоги й умови щодо охорони пам'яток історії та культури, довкілля, законних прав і інтересів громадян та юридичних осіб при розташуванні об'єкта» [1 с. 574]. Тут може залишатися термін узагальнюючий, що обраний законодавцем — «інша аналогічна документація» [35]; 3) для предметів, які охоплюються терміном «споруди без такого захисту», потрібно обрати такі узагальнюючі положення, як: «будь-які інженерні споруди незалежно від їх цільового призначення і технологічних характеристик, які не мають обов'язкових систем захисту довкілля», а це означає, що узагальнюючим терміном тут має бути «будь-які інженерні споруди, які не мають обов'язкових систем захисту довкілля». Оскільки в структурі суспільних відносин, які розглядаються, предмет відносин стосується нематеріальних відносин [2 с. 135]. У таких відносинах його функції виконують інші соціальні цінності (наприклад, умови які забезпечують блага екологічні) [2, с. 135]. У цьому випадку частіше всього відносини мають завданням забезпечувати умови з належною розробки і здачі проектів або іншої аналогічної документації з обов'язковими інженерними системами захисту довкілля або введення в експлуатацію споруди з належною системою захисту довкілля. Причому зазначений нами предмет суспільних відносин і самі суспільні відносини певною мірою співпадають. Натомість предмет злочину дещо інший і знаходиться за межами об'єкта злочину.

Зазначений вище підхід до з'ясування предмета досліджуваного злочину є все ж таки надто узагальненим. Виходячи з цього, необхідно ретельно визначити ознаки предмета досліджуваного злочину, і на цій підставі не тільки правильно кваліфікувати вчинене суспільно небезпечне діяння за ст. 253 КК України, а й відмежувати його від суміжних правопорушень. Тому для розробки поняття «предмет злочину», передбаченого ст. 253 КК України, треба виокремити (визначити) ознаки, властиві саме цьому предмету (в його родовій характеристиці). Перш за все розглянемо ознаки, які в юридичній літературі з'ясовуються як загальні (універсальні), властиві кожному предмету злочину [3, с. 58]: соціальна, фізична, юридична (нормативна) [12, с. 67–73; 15, с. 8] — це ознаки, які в даному випадку мають своє специфічне відображення. Також, на наше переконання, необхідно визначитися зі спеціальними ознаками, які відображали б особливості цього предмета в його зв'язку з безпосереднім об'єктом злочину і доповнювали б його загальні ознаки. Спеціальними ознаками предмета злочину в юридичній літературі називають наступні: інформативність, імперативність і спеціальне функціональне призначення [3, с. 59].

З'ясуємо ґрунтовно наведені вище ознаки. З цією метою звернемося до загальних ознак: 1) соціальна ознака — вказує на зв'язок предмета з об'єктом злочину. Документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні рішення тощо конкретного об'єкта, є нічим іншим, як предметом злочину, а умови, що забезпечують розробку і задачі проектів або іншої аналогічної документації з обов'язковими інженерними системами захисту навколишнього природного середовища або введення в експлуатацію споруд з належною системою захисту навколишнього природного середовища, виступають як предмет суспільних відносин щодо яких існують суспільні відносини. Саме документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні рішення тощо та документи, які містять комплекс містобудівних та архітектурних вимоги і особливих умов проектування та будівництва об'єкта архітектури, що впливають із положень затвердженої містобудівної документація тощо, а також будь-які інженерні споруди без інженерних систем захисту навколишнього природного середовища, виступають чинниками, які зумовлюють виникнення й існування суспільно значущої (позитивної) діяльності суб'єктів суспільних відносин, що забезпечують умови з належної розробки і задачі проектів або іншої аналогічної документації, введення в експлуатацію будь-яких інженерних споруд. У цьому випадку з'являються суб'єкти, які вчиняють кримінальне правопорушення, передбачене ст. 253 КК України тим самим створюється реальна загроза існуванню аналізованам суспільним відносинам; 2) фізична ознака предмета злочину, як правило, свідчить, що він за загальним правилом є матеріальним вираженням існування тих чи інших суспільних відносин (в одних випадках він є субстратом останніх, зокрема, майно у відносинах власності, а в інших —

матеріальним відтворенням цих відносин або свідченням їх існування) [3, с. 60]. Стосовно ж предмета злочину, що нами досліджуються (на підставі ознаки, що розглядається) слід віднести й такі об'єктивно існуючі явища, що можуть емпірично визначатися і сприйматися органами чуття людини чи технічними засобами (наприклад, інформація яка міститься в проектах, іншій аналогічній документації, в будь-яких інженерних спорудах, тобто у нематеріальному стані, але в матеріалізованому вигляді) [3, с. 60]; 3) юридична (нормативна) ознака вказує на предмет злочину (документація для будівництва об'єктів архітектури, яка має певні складові, інша аналогічна документація, будь-які інженерні споруди без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища), як обов'язкова ознака злочину, передбаченого ст. 253 КК України, в низці нормативно-правових актів.

Юридична ознака свідчить, що стосовно документації для будівництва об'єктів архітектури, іншої аналогічної документації та будь-яких інженерних споруд без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища, вчиняються певні незаконні дії: 1) розробка і здача замовнику проектів службовою чи спеціально уповноваженою особою без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища; 2) розробка і здача замовникові іншої аналогічної документації без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища; 3) введення (прийом) в експлуатацію споруд без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища; 4) ті самі дії, якщо вони спричинили наслідки : тяжку екологічну аварію, екологічну катастрофу, загибель або масове захворювання населення, інші тяжкі наслідки [35].

Спеціальні ознаки: а) інформативність як ознака предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України, свідчить, що проекти, інша аналогічна документація, будь-які інженерні споруди, містять у собі певні специфічні відомості щодо відсутності в них обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища; б) імперативність як ознака предмета злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля, тісно пов'язана з юридичною (нормативною) їх ознакою і вказує на те, що приписи, а саме, заборони в ст. 253 КК України повинні беззастережно виконуватися суб'єктами (службовими та спеціально уповноваженими особами), на яких покладені функції розробки і здачі проектів, іншої аналогічної документації за наявності обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища, а також ведення (прийом) в експлуатацію споруди з такими системами захисту; в) функціональна ознака предмета цього злочину, об'єднуючи в собі дві попередні, вказує на спеціальне призначення предметів — містить відомості про відсутність в означених предметах злочинів щодо відсутності обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища для ініціювання (доведення) відповідним суб'єктам цих відомостей (вимог), які зазначені в законі і повідомлення їх до відповідних адресатів. Це означає наступне: по-перше, ці вимоги зазначені в законі мають бути здійснені при розробці і здачі проектів, іншої аналогічної документації і здачі їх замовникові або при введенні та експлуатації споруд мають бути в наявності в

цих спорудах (входити в обов'язки належних і відповідальних за це осіб); по-друге, за своїм змістом ці предмети злочину дають підстави для ініціювання службових осіб належним чином виконувати свої функціональні обов'язки; по-третє, ці предмети злочину як такі з урахуванням їх змісту, їх імперативних приписів є не чим іншим, як можливістю доступу до такого процесу громадськості та унеможливлення вчинення такого злочину.

Виходячи з положення ст. 253 КК України предмети цього злочину можуть мати наступний перелік: 1) проекти без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля; 2) інша аналогічна документація без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля; 3) споруди без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля. Розглянемо кожен з трьох видів предметів злочину, передбачених ст. 253 КК України. З цією метою нам необхідно з'ясувати існуючі точки зору на предмет цього злочину. Так, В.С. Плугатир, О.В. Кришевич під предметом цього злочину розуміють проекти та іншу аналогічну документацію, в якій відсутні дані про обов'язкові інженерні системи захисту довкілля для споруд, що вводяться в експлуатацію; будь-які інженерні споруди незалежно від їх цільового призначення і технологічних характеристик, які не мають обов'язкових у даному випадку систем захисту довкілля [1, с. 574]. Автори «науково-практичного коментаря за ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка» під предметом цього злочину вбачають проекти та іншу аналогічну документацію, а також споруди без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля [36, с. 450]. І.В. Самощенко запевняє, що предметом цього злочину є проект, інша аналогічна документація без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля, а також споруди без такого захисту [37, с. 457]. О.О. Дудоров наполягає на тому, що предметом цього злочину є: 1) проекти, інша аналогічна документація, в якій відсутні дані про обов'язкові інженерні системи захисту довкілля для споруд, що вводяться в експлуатацію; 2) такі споруди без зазначених систем [38, с. 672]. В.А. Клименко заявляє, що предметом цього злочину є проекти та інша аналогічна документація, а також земля, повітря, вода, рослинний та тваринний світ, тобто ті елементи навколишнього природного середовища, небезпека для яких створюється введенням в експлуатацію споруд без інженерних системи захисту довкілля [39, с. 315]. Н.О. Лопашенко упевнена, що предметом злочину, передбаченого ст. 246 КК РФ, є правила охорони навколишнього середовища при виконанні робіт [40, с. 41]. О.Є. Пономарьова переконує, що вплив на оточуюче середовище відбувається опосередковано і виражене не в предметі злочину, а в наслідках, які виникають у результаті порушення правил охорони оточуючого середовища, як і відсутній вплив на правила [41, с.75].

Аналіз поглядів на предмет злочину, передбаченого ст. 253 КК України дає нам можливість виокремити з них наступні позитивні положення: 1) що предметом цього злочину є: а) проекти та інша аналогічна документація, в якій відсутні дані про обов'язкові інженерні системи захисту довкілля для споруд, що вводяться в експлуатацію; б) будь-які інженерні споруди, незалежно від їх цільового призначення і технологічних характеристик, які не мають обов'язкових у даних випадках систем захисту довкілля. Проте не можна погодитися з

точкою зору Н.О. Лопашенко, оскільки не з приводу правил виникають означені суспільні відносини і відсутній вплив на правила. Крім того, не можна погодитися з В.А. Клименком, в частині, що предметом є також земля, повітря, вода, рослинний та тваринний світ, оскільки не стосовно цих природних об'єктів складаються відносини, що охороняються законом. Крім того, всі без винятку погляди на предмет цього злочину що стосуються його поняття, свідчать що автори не виділяють в них види предметів цього злочину.

З'ясування зазначених точок зору на предмет цього злочину свідчить, що такий підхід не вносить належного розуміння: 1) в теорію кримінального права; 2) в практику застосування кримінального закону (в частині предмета цього злочину); 3) не сприяє дотриманню законності при здійсненні кримінальних проваджень стосовно цих злочинів.

З метою подальшого дослідження предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України, необхідно з'ясувати наступну термінологію, яка використовується в законі: 1) проекти; 2) інша аналогічна документація; 3) споруди. Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови (за ред В.Т. Бусел) під терміном «проект» розуміє «сукупність документів (розрахунків, креслень, макетів тощо), необхідних для зведення споруд, виготовлення машин, приладів і т. ін...» [42, с.1152]. В.П. Нагребельний термін «проект» трактує, як «(лат. *projectus* – кинутий уперед) – ... комплект тех. док-тів, що складається з креслень, пояснювальної записки, кошторису... на виготовлення виробів і буд-во споруд (або реставрацію, реконструкцію чи відбудову їх), а також на виконання робіт з розподілу певних територій або встановлення їх меж...» [43, с.154-155]. Цей же автор під проектно-кошторисною документацією розуміє «нормативно встановлений перелік (комплект) док-тів, що обґрунтовують доцільність і кошторисну вартість проектів буд-ва нових, розширення, реконструкції і тех. переозброєння діючих підприємств, будов, споруд... Даний комплект, як правило включає тех.-екон. обґрунтування і розрахунки, проектні завдання і роб. креслення, відповідно проектну роб. і кошторисно-фін. документацію тощо...» [44, с.155]. В.С. Пługатир, О.В. Кришевич та О.О. Дудоров, І.В. Самощенко заявляють, що проектом визнається документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури на конкретній земельній ділянці [1, с.574; 44, с. 774; 37, с. 457]. У відповідності із ст. 1 Закону України про архітектурну діяльність «проект – документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і конструктивних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури, та відповідає вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил» [46].

Аналіз поглядів на термін «проект», який використовується в ст. 253 КК України дає нам нагоду виокремити з них наступні позитивні положення: 1) що це сукупність документів (розрахунків), креслень, макетів, необхідних

для зведення споруд, виготовлення машин, приладів; 2) що це комплект тех. документів, що складаються з креслень, пояснювальної записки, кошторису на виготовлення виробів і будівництво споруд або реставрацію чи відбудову їх; 3) що це документація для будівництва об'єктів архітектури, що складається з креслень, графічних і текстових матеріалів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури на конкретній земельній ділянці та відповідає вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил.

Зазначені позитивні положення стосовно терміну «проект» дають нам можливість сформулювати його визначення: «Проектом визнається документація для будівництва (створення) об'єктів архітектури (будинки і споруди житлово-цивільного, комунального, промислового та іншого призначення, їх комплекси, об'єкти благоустрою тощо), що складаються з креслень, пояснювальної записки, графічних і текстових матеріалів, макетів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури на конкретній земельній ділянці та відповідає вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил»

Стосовно такого предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України як інша аналогічна документація існують наступні думки: 1) В. С. Пругатир, О. В. Кришевич заявляють що це документи, які містять комплекс містобудівних та архітектурних вимог і особливих умов проектування та будівництва об'єктів архітектури, що впливають із положень затвердженої містобудівної документації, місцевих правил забудови населених пунктів, відповідних рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, включаючи вимоги й умови щодо охорони пам'яток історії та культури, довкілля, законних прав і інтересів громадян та юридичних осіб при розташування об'єкта [1 с. 574]; 2) О. О. Дудоров зазначає, що до іншої аналогічної документації слід відносити, зокрема, архітектурно-планувальні завдання, завдання на проектування, робочу документацію для будівництва [45, с. 779]; 3) І.В. Самощенко стверджує, що це архітектурно-планувальні завдання, завдання на проектування, технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури, робоча документація для будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту (статті 1, 5, 8 Закону України «Про архітектурну діяльність») [37, с. 458]; 4) В.А. Клименко запевняє, що «це архітектурно-планувальне завдання, завдання на проектування, технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури та робоча документація для будівництва (реконструкції, реставрації, капітального ремонту). Остання виконується відповідно до державних стандартів, норм і правил на підставі затвердженого проекту (ст. 8 Закону)» [39, с. 316]; 5) автори зазначеного вище науково-практичного коментаря під архітектурно-планувальним завданням розуміють документ, який містить комплекс містобудівних та архітектурних вимог і особливих умов проектування і будівництва об'єктів архітектури, що впливають з положень затвердженої містобудівної документації, місцевих правил забудови

ви населених пунктів, відповідних рішень органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, включаючи вимоги і умови щодо охорони пам'яток історії та культури, довкілля, законних прав і інтересів громадян та юридичних осіб при розташуванні об'єкта.

Аналіз наведених нами поглядів стосовно такого предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України, як інша аналогічна документація дає нам можливість виділити з них наступні позитивні положення: 1) що це документи, які містять комплекс містобудівних та архітектурних вимог і особливих умов проектування та будівництва об'єктів архітектури, що впливають із положень затвердженої містобудівної документації, місцевих правил забудови населених пунктів, відповідних рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, включаючи вимоги і умови щодо охорони пам'яток історії, та культури, довкілля, законних прав і інтересів громадян та юридичних осіб при розташуванні об'єкта; 2) що це архітектурно-планувальне завдання, завдання на проектування, технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури, робоча документація для будівництва (реконструкції, реставрації, капітального ремонту), остання виконується відповідно до державних стандартів, норм і правил на підставі затвердженого проекту.

На підставі викладеного можна запропонувати розуміння іншої аналогічної документації, як предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України: «Під іншою аналогічною документацією слід розуміти архітектурно-планувальне завдання, завдання на проектування, технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури, робоча документація для будівництва, реконструкції, реставрація, капітального ремонту (остання використовується відповідно до державних стандартів, норм і правил на підставі затвердженого проекту), тобто це документи, які містять комплекс містобудівних та архітектурних вимог і особливих умов проектування та будівництва об'єктів архітектури, що впливають із положень, затвердженої містобудівної документації, місцевих правил забудови населених пунктів, відповідних рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, включаючи вимоги і умови щодо охорони пам'яток історії та культури, довкілля, законних прав і інтересів громадян та юридичних осіб при розташуванні об'єкта».

Стосовно такого предмета злочину, передбаченого ст. 253 КК України, як споруди існують наступні погляди: 1) В. С. Плугатирь, О. В. Кришевич зазначають, що предметом цього злочину є також будь-які інженерні споруди незалежно від їх цільового призначення і технологічних характеристик, які не мають обов'язкових у даному випадку систем захисту довкілля... Всі споруди за коефіцієнтом екологічної небезпеки (КЕК) поділяються на три групи: дуже небезпечні (КЕК — 0,8), небезпечні (КЕК — 0,9), безпечні (КЕК — 1). Проектування та будівництво цих споруд першої та другої групи передбачає оснащення цих споруд обов'язковими інженерними системами захисту довкілля, під якими слід розуміти сукупність заходів, що до комплексної переробки, утилізації та ефективного використання відходів переробки, інших шкідливих речовин, захисту населення і навколишнього природного середовища від шкідливого впливу антропогенних фізичних, хімічних та біологічних факто-

рів» [1, с. 574, 575]; 2) В. А. Клименко — заявляє, що в ст. 253 КК «говориться про відсутність... у споруді, яка вводиться в експлуатацію, обов'язкових інженерних систем захисту довкілля. До них належать інженерні системи вловлювання, утилізації, знешкодження шкідливих речовин і відходів або повної їх ліквідації, а також системи для виконання інших вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей. Обов'язковість зазначених систем залежить від оцінки впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище і здоров'я людей. Така оцінка здійснюється, як правило, державною екологічною експертизою (ст. 14) Закону України «Про екологічну експертизу». До 1-ї групи... належать основні будівлі (споруди) таких видів діяльності та об'єктів, як атомна енергетика та промисловість, біохімічне, біотехнічне та фармацевтичне виробництво, збір, обробка, зберігання, заховання, знешкодження та утилізація усіх видів промислових та побутових відходів, добування нафти, нафтохімія та нафтопереробка, хімічна промисловість, текстильне виробництво, металургія тощо. До 2-ї групи... належать допоміжні будівлі (споруди) таких видів діяльності та об'єктів, як виробництво електроенергії та тепла на базі органічного палива, промисловість будматеріалів, целюлозна промисловість, машинобудування та металообробка, тваринництво тощо. До 3-ї групи... (безпечні виробництва) належать будові (споруди, які не ввійшли до 1-ї та 2-ї груп» [47 с. 575].

Великий тлумачний словник сучасної української мови термін «споруда» трактує таким чином: «...Те, що збудоване, споруджене; будівля, будова. Водовипускна споруда — гідротехнічна споруда, або пристрій, призначений для відведення (скидання) зворотних вод у водні об'єкти. Водозабірна споруда — гідротехнічна споруда для збирання води у водопровід із водойми... Захисна споруда — інженерна споруда, призначена для вкривання й тимчасового захисту людей, техніки, майна від небезпеки, що може виникнути внаслідок стихійного лиха, аварії чи катастрофи на потенційно-небезпечних об'єктах або в районі розташування цих об'єктів, а також від дії сучасних уражуючих засобів...» [42, с. 1375]. Натомість термін «будівля» цей же словник пояснює наступним чином: «Архітектурна споруда; будова...» [42, с. 100]. Закон України «Про архітектурну діяльність» у ст. 1 вживає термін «об'єкти архітектури» — як «будинки і споруди житлово-цивільного, комунального, промислового та іншого призначення, їх комплекси, об'єкти благоустрою...» [46], а термін «будинки» — це «будівля, споруда призначена для житла...» [42, с. 100].

Аналіз поглядів на такий предмет цього злочину, як споруда без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля свідчить: 1) що термін «споруда» є більш загальним по відношенню до «будівлі», «будинку», «пристрою». Натомість термін «об'єкти архітектури» є найбільш узагальнюючим терміном по відношенню до термінів «споруда», «будівля», «будинки». Тому в ст. 253 КК України потрібно було б використати термін «об'єкти архітектури» або «об'єкти архітектурної діяльності» без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища. Цей був би третій предмет злочину, передбачений ст. 253 КК України. Певною мірою питання на законодавчому рівні знайшло вирішення у законодавстві деяких зарубіжних держав (КК

Республіки Польща [48], КК Республіки Болгарія [49], КК Швеції [50], КК Японії [51], КК Норвегії [52]).

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна дійти наступного: 1) що предмет злочину, передбаченого ст. 253 КК України в існуючих публікаціях не дістав належного дослідження; 2) що такий предмет злочину, як проект без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля необхідно розуміти документацію для будівництва (створення) об'єктів архітектури (будинки і споруди житлово-цивільного, комунального, промислового та іншого призначення, їх комплекси, об'єкти благоустрою тощо), що складаються з креслень, пояснювальної записки, графічних і текстових матеріалів, макетів, інженерних і кошторисних розрахунків, які визначають містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні та технологічні рішення, вартісні показники конкретного об'єкта архітектури на конкретній земельній ділянці та не відповідає вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил; 3) що таким предметом злочину, як інша аналогічна документація без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля слід розуміти архітектурно-планувальне завдання, завдання на проектування, технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури, робочу документацію для будівництва, реконструкції, капітального ремонту (остання має використовуватися відповідно до державних стандартів, норм і правил на підставі затвердженого проекту), тобто це документи, які містять комплекс містобудівних та архітектурних вимог і особливих умов проектування та будівництва об'єктів архітектури, що впливають із положень, затвердженої містобудівної документації, місцевих правил забудови населених пунктів, відповідних рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, включаючи вимоги і умови щодо охорони пам'яток історії та культури, довкілля, законних прав і інтересів громадян та юридичних осіб при розташуванні об'єкта, але які є без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля; 4) що такий предмет злочину, як споруди без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля слід розуміти як об'єкти архітектури — це будинки і споруди житлово-цивільного, комунального, промислового та іншого призначення, їх комплекси, об'єкти благоустрою тощо, які вводяться або приймаються в експлуатацію без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля; 5) необхідно в ст. 253 КК України замінити термін «споруди» на «об'єкти архітектури» або «об'єкти архітектурної діяльності».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Плугатир В.С.* Злочини проти довкілля /В.С. Плугатир, О.В. Кришевич // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. — К. : Юрінком Інтер, 2016. — С. 530—578.

2. *Матвійчук В.К.* Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища : Монографія / В.К. Матвійчук. — К. : ВНЗ «Національна академія управління», 2011. — 368 с.

3. *Панов М.М.* Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських

рахунків, обладнанням для їх виготовлення : дис.....канд. юрид. наук. за спец. 12.00.08. — кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Микола Миколайович Панов. — Харків : Інститут вивчення проблем злочинності Академії Правових наук України, 2006. — 194 с.

4. *Вітко О.Ю.* Поняття предмета злочину як елемента складу злочину / О.Ю. Вітко // Юридична наука. — 2013. — № 11. — С. 27—34.

5. *Коржанский Н.И.* Предмет преступления (понятия, виды и значение для квалификации): Учебное пособие / Н.И. Коржанский. — Волгоград : Волгоградская Высшая следственная школа МВД СССР, 1976. — 56 с.

6. *Коржанский Н.И.* Уголовное право Украины : Общая часть : [курс лекций для студ. высш. учеб. завед.] — К. : Наукова думка, 1996. — 336 с.

7. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник для студ. юрид. вузів і фак.] ; за ред. П.С. Матишевського та ін. — Київ : Юринком Інтер, 1997. — С. 124—133.

8. *Фесенко Є.В.* Цінності як об'єкт злочину / Є. В. Фесенко // Право України. — 1999. — № 6. — С. 75—78.

9. *Тацій В.Я.* Объект и предмет преступления в советском уголовном праве [текст] / В. Я. Тацкий. — Харьков : Вища школа. Изд-во ХГУ, 1988. — 198 с.

10. *Загородников Н.И.* Понятие объекта преступлений в советском уголовном праве / Н.И. Загородников // Тр. ВЮА. — 1945. — Вып.13. — С. 40—48.

11. *Бажанов М.И.* Уголовное право Украины : Общая часть : [конспект лекций] М.И. Бажанов, Днепрпетровск : Пороги, 1992. — 168 с.

12. *Панов Н.И.* Понятие предмета преступления по советскому уголовному праву / Н. И. Панов // Проблемы правоуедения : Республ. межведом. научн. сб. — Вып. 45. — К. : Вища школа, 1984. — С. 67—73.

13. *Кравцов С.Ф.* Предмет преступления : Автореферат дис. канд. юрид. наук : специальность 12.00.08. — уголовное право и криминологія ; уголовно-исправительное право / С.Ф. Кравцов. — Л., 1976. — 24 с.

14. *Панов М.М.* Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків / М.М. Панов : Монографія / Наук. ред. д-р юрид. наук, професор, акад. НАПрН України В.І. Борисов. — Х. : Право, 2009. — 184 с.

15. *Лашук Є.Ф.* Предмет злочину в кримінальному праві України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Єфрем Вікторович Лашук. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2005. — 20 с.

16. Уголовное право Украины : Общ. Часть : Учебник ; под ред. М.И. Бажана, В.В. Сташиса, В.Я. Тация. — Х. : Право, 1977. — 412 с.

17. *Розенберг Д.Н.* О понятии имущественных преступлений в советском уголовном праве (объект и предмет посягательства) / Д.Н. Розенберг // Учен. зап. Харьк. юрид. ин-та. — Вып. 3. — Харьков, 1948. — С.60—74.

18. Советское уголовное право. Общая часть: В 18-ти вып. — Вып. 3 / Гришаев П.И. Понятие преступления. Причины преступности. — М. : ВЮЗИ, 1960. — 68 с.

19. *Васильев А.Н.* Преступления против социалистической собственности / А.Н. Васильев // Советское уголовное право. Часть особенная [в 13-ти вып.] ; под общ. Ред. А.Н. Васильева. Вып. 3. — М. : М-во высш. Образования СССР. Всесоюзный юрид. заочн. ин-т, 1959. — 46 с.

20. *Михайлов М.П.* Уголовная ответственность за кражу личного имущества и разбой (по советскому праву) / М.П. Михайлов. — М. : Госюриздат, 1958. — 156 с.

21. *Пионтковский А.А.* Учение о преступлении по советскому уголовному праву / А.А. Пионтковский. — М. : Госюриздат, 1961. — 666 с.

22. *Кудрявцев В.Н.* К вопросу о соотношении объекта и предмета преступления / В.Н. Кудрявцев // Труды ВЮА. — Вып. 13. — М.З. 1951. — С. 52—59.

23. *Беляев Н.А.* Объект преступления / Н.А. Беляев // Курс советского уголовного права ; отв. ред. Н.А. Беляев, М.Д. Шаргородский ; Ленингр. гос. ун-т им. А.А. Жданова. Часть общая [Н.А. Беляев, Н.С. Лейкина, В.К. Глистин и др.]. — Л. : Изд-во Ленингр. ун-та им. А.А. Жданова, 1968. — т.1. — С. 275—311.

24. *Фролов Е.А.* Спорные вопросы общего учения об объекте преступления / Е.А. Фролов // Учен. труды сведловск. юрид. ин-та, 1969. — Вып. 10. — С. 104—225.

25. *Никифоров Б.С.* Объект преступления по советскому уголовному праву / Б.С. Никифоров. — М. : Госюриздат, 1960. — 229 с.

26. *Музыка А.А.* Предмет злочину : Теоретичні основи пізнання : Монографія / А.А. Музыка, Є.В. Лащук. — К. : Паливода А.В., 2011. — 192 с.

27. *Глистин В.К.* Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений (Объект и квалификация) / В. К. Глистин. — Л. : Изд-во Ленингр. гос. ун-та, 1979. — 127 с.

28. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України [навч. посібник] / В.Я. Тацій. — Харків : Українська юридична академія, 1994. — 80 с.

29. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка. Ок. 57000 слов / Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. 19 изд., испр. — М. : Рус.яз, 1987. — 846 с.

30. Словник української мови. — Т. 2 (г-ж) / [редакційна колегія І.К. Білодіт, А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, П.Й. Горецький, Л.Л. Гумецька]; ред. тому П.П. Дощенко, Л.А. Юрчук. — К. : Наукова думка, 1971. — 550 с.

31. Словник української мови. — Т. 5 (н-о) / [редакційна колегія І.К. Білодіт, А.А. Бурячок, В.О. Винник, Г.М. Гнатюк, П.Й. Горецький]; ред. тому В.О. Винник, Л.А. Юрчук. — К. : Наукова думка, 1974. — 840 с.

32. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): Монографія / В.К. Матвійчук. — К. : Азимут-Україна, 2005. — 464 с.

33. *Сергеева Т.Л.* Охрана природы по советскому уголовному законодательству / Т.Л. Сергеева // Правовые вопросы охраны природы в СССР / Отв. ред. Г.Н. Полянская. — М. : Госюриздат, 1963. — С. 168—227.

34. *Винокуров В.Н.* Объект преступления : аспекты понимания, способы установления и применения уголовного закона: Монография / В.Н. Винокуров. — М. : Юрлитинформ, 2012. — 288 с.

35. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. Закон України від 5 квітня 2001 р. № // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25—26. Ст. 131.

36. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Під заг. ред. Потебенько М.О., Гончаренко В.Г. — К. : «Форум, 2001», у 2-х ч. — Ч. 2. — 944 с.

37. *Самощенко І.В.* Коментар до статей 251—254 КК України / І.В. Самощенко // Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 : Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. — Х. : Право, 2013. — С. 453—464.

38. *Дудоров О.О.* Злочини проти довкілля / О.О. Дудоров // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. ; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. — Київ. : Канон, А. С. К., 2001. — С. 629—674.

39. *Клименко В.А.* Злочини проти довкілля / В.А. Клименко // Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник. Ю.В. Александров, О.О. Дудоров,

В.А. Клименко та ін.) — Вид. 2-ге, перероб. Та допов. ; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. — К. : Атіка, 2008. — С. 301—353.

40. *Лопашенко Н.А.* Экологические преступления : Комментарий к главе 26 УК РФ. — СПб. : изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. — 802 с.

41. *Пономарева Е.Е.* Преступления в области природоохраны (стст. 246—255 УК РФ) / Е.Е. Пономарева // Энциклопедия уголовного права. Т. 23. Экологические преступления интересов службы в коммерческих и иных организациях. — СПб. : Издание профессора Малинина, 2013. — С. 72—269.

42. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005 — 1728 с.

43. *Нагребельний В.П.* Проект / В.П. Нагребельний // Юридична енциклопедія : В 6 Т. Редкол. : Ю.С. Шемшученко (головний редкол.) та ін. — К. : «Укр. енцикл.», 1998 — Т. 5 : П-С. — 2003 С.154—155.

44. *Нагребельний В.П.* Проект — кошторисна документація / В.П. Нагребельний // Юридична енциклопедія : В 6 Т. Редкол. : Ю. С. Шемшученко (головний редкол.) та ін. — К. : «Укр. енцикл.», 1998 — Т. 5 : П-С. — 2003 С.154—155.

45. *Дудоров О.О.* Злочини проти довкілля / О.О. Дудоров // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. — 9-те вид. переробл. та допов. — К. : Юридична Думка, 2012. — С. 720—782.

46. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20 травня 1999 р. № 687-XIV (в редакції змін, внесених від 14.07.2016 р. № 1477-VIII) // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 31. — Ст. 246; ВВР. — 2016. — Ст. 592.

47. *Клименко В.А.* Злочини проти довкілля / В. А. Клименко // Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України ; за ред. С.С. Яценка. — К. : А. С. К., 2002.— с. 521—578.

48. The Polish Penal Code / edited by candidate of law, assistant professor A 1 Lukashov, and D j, prof NF Kuznetsova introduction by candidate of law, assistant professor A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Polish by D.A. Barilovitch. — St. Petersburg : «Yundichesky Centei Press», 2001.— 234 p.

49. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. — St. Petersburg : «Yuridichesky Center — Press», 2001. — 298 p.

50. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova. — St. Petersburg : «Yuridichesky Center — Press», 2002. — 366 p.

51. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. — St. Petersburg : «Yuridichesky Center — Press», 2002. — 226 p.

52. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. — St. Petersburg : «Yuridichesky Center — Press», 2002. — 366 p.

REFERENCES

1. *Pluhatyр V.S.* Zlochyny proty dovkillia / V.S. Pluhatyр, O.V. Kryshevych // Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / D.S. Azarov, V.K. Hryshchuk, A.V. Savchenko [ta in.]; za zah. red. O.M. Dzhuzhi, A.V. Savchenka, V.V. Chernaia. — K. : Yurinkom Inter, 2016. — S. 530—578.

2. *Matviichuk V.K.* Teoretychni ta prykladni problemy kryminalno-pravovoi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha : Monohrafiia / V.K. Matviichuk. — K. : VNZ “Natsionalna akademiia upravlinnia”, 2011. — 368 s.

3. *Panov M.M.* Kryminalna vidpovidalnist za nezakonni dii z dokumentamy na perekaz, platizhnymy kartkamy ta inshymy zasobamy dostupu do bankivskykh rakhunkiv, obladdanniam dla yikh vyhotovlennia : dys.....kand. yuryd. nauk. za spets. 12.00.08. — kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo / Mykola Mykolaiovych Panov. — Kharkiv : Instytut vyvchennia problem zlochynnosti Akademii Pravovykh nauk Ukrainy, 2006. — 194 s.

4. *Vitko O.Yu.* Poniattia predmeta zlochynu yak elementa skladu zlochynu / O.Yu. Vitko // Yurydychna nauka. — 2013. — № 11. — S. 27–34

5. *Korzhanskij N.I.* Predmet prestuplenija (ponjatija, vidy i znachenie dla kvalifikacii) : Uchebnoe posobie / N.I. Korzhanskij. — Volgograd : Volgogradskaja Vysshaja sledstvennaja shkola MVD SSSR, 1976. — 56 s.

6. *Korzhanskij N.I.* Ugolovnoe pravo Ukrainy : Obshhaja chast' : [kurs lekcij dla stud. vyssh. ucheb. zaved. — K. : Naukova dumka, 1996. — 336 s.]

7. Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: [pidruchnyk dla stud. yuryd. vuziv i fak.] ; za red. P.S. Matyshevskoho ta in. — Kyiv : Yurydnom Inter, 1997. — S. 124–133.

8. *Fesenko Ye.V.* Tsinnosti yak obiekt zlochynu / Ye.V. Fesenko // Pravo Ukrainy. — 1999. — № 6. — S. 75–78.

9. *Tacij V.Ja.* Obekt i predmet prestuplenija v sovetskom ugovnom prave [tekst] / V.Ja Tacij. — Har'kov : Vyshcha shkola. Izd-vo HGU, 1988. — 198 s.

10. *Zagorodnikov N.I.* Ponjatie obekta prestuplenij v sovetskom ugovnom prave / N.I. zagorodnikov // Tr. VJuA. — 1945. — Vip.13. — S. 40–48.

11. *Bazhanov M.I.* Ugolovnoe pravo Ukrainy: Obshhaja chast': [konspekt lekcij] M.I. Bazhanov, Dnepropetrovsk : Porogi, 1992. — 168 s.

12. *Panov N.I.* Ponjatie predmeta prestuplenija po sovetskomu ugovnomu pravu / N.I. Panov // Problemy pravovedenija: Respubl. mezhvedom. nauchn. sb. — Vyp. 45. — K. : Vyshcha shkola, 1984. — S. 67–73.

13. *Kravcov S.F.* Predmet prestuplenija: Avtoreferat dis. kand. jurid. nauk: special'nost' 12.00.08. — ugovlozne pravo i kriminologija; ugovlovno-ispravitel'noe pravo / S.F. Kravcov. — L., 1976. — 24 s.

14. *Panov M.M.* Kryminalna vidpovidalnist za nezakonni dii z dokumentamy na perekaz, platizhnymy kartkamy ta inshymy zasobamy dostupu do bankivskykh rakhunkiv / M.M. Panov: Monohrafiia / Nauk. red. d-r yuryd. nauk, professor, akad. APrN Ukrainy V.I. Borysov. — Kh. : Pravo, 2009. — 184 s.

15. *Lashchuk Ye.F.* Predmet zlochynu v kryminalnomu pravi Ukrainy: dys. kand. yuryd. Nauk: 12.00.08 / Yefrem Viktorovykh Lashchuk. — K. : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 2005. — 20 s.

16. Ugolovnoe pravo Ukrainy: Obshh. chast': Uchebnik; pod red. M.I. Bazhana, V.V. Stashisa, V. Ja. Tacija. — H. : Pravo, 1977. — 412 s.

17. *Rozenberg D.N.* O ponjatii imushhestvennykh prestuplenij v sovetskom ugovnom prave (obekt i predmet posjagatel'stva) / D.N. Rozenberg // Uchen. zap. Har'k. jurid. in-ta. — Vyp. 3. — Har'kov, 1948. — S. 60–74.

18. Sovetskoe ugolovnoe pravo. Obshhaja chast': V 18-ti vyp. — Vyp. 3 / Grishaev P.I. Ponjatie prestuplenija. Prichiny prestupnosti. — M. : VJuZI, 1960. — 68 s.

19. *Vasil'ev A.N.* Prestuplenija protiv socialisticheskoj sobstvennosti / A.N. Vasil'ev // Sovetskoe ugolovnoe pravo. Chast' osobennaja [v 13-ti vyp.]; pod obshh. Red.

A.N. Vasil'eva. Vyp. 3. — M. : M-vo vyssh. Obrazovaniya SSSR. Vsesojuznyj jurid. zaochn. in-t, 1959. — 46 s.

20. *Mihajlov M.P.* Ugolovnaja otvetstvennost' za krazhu lichnogo imushhestva i razboj (po sovetському праву) / M.P. Mihajlov. — M. : Gosjurizdat, 1958. — 156 s.

21. *Piontkovskij A.A.* Uchenie o prestuplenii po sovetському ugolovnomu pravu / A.A. Piontkovskij. — M. : Gosjurizdat, 1961. — 666 s.

22. *Kudrjavcev V.N.* K voprosu o sootnoshenii obekta i predmeta prestuplenija / V.N. Kudrjavcev // Trudy VJuA. — Vyp. 13. — M.Z. 1951. — S. 52–59.

23. *Beljaev N.A.* Obekt prestuplenija / N.A. Beljaev // Kurs sovetського ugolovnogo prava; otv. red. N.A. Beljaev, M.D. Shargorodskij; Leningr. gos. un-t im. A.A. Zhdanova. Chast' obshhaja [N.A. Beljaev, N.S. Lejkina, V.K. Glistin i dr.]. — L. : Izd-vo Leningr. un-ta im. A.A. Zhdanova, 1968. — t. 1. — S. 275–311.

24. *Frolov E.A.* Spornye voprosy obshhego uchenija ob obekte prestuplenija / E.A. Frolov // Uchen. trudy svedlovsk. jurid. in-ta, 1969. — Vyp. 10. — S. 104–225.

25. *Nikiforov B.S.* Obekt prstuplenija po sovetському ugolovnomu pravu / B.S. Nikiforov. — M. : Gosjurizdat, 1960. — 229 s.

26. *Muzyka A.A.* Predmet zlochynu: Teoretychni osnovy piznannia: Monohrafiia / A.A. Muzyka, Ye.V. Lashchuk. — K. : Palyvoda A.V., 2011. — 192 S.

27. *Glistin V.K.* Problema ugolovno-pravovoj ohrany obshhestvennyh otnoshenij (Obekt i kvalifikacija) / V.K. Glistin. — L. : Izd-vo Leningr. gos. un-ta, 1979. — 127 s.

28. *Tatsii V.Ya.* Obiekt i predmet zlochynu v kryminalnomu pravi Ukrainy [navch. posibnyk] / V.Ya. Tatsii. — Kharkiv : Ukrainska yurydychna akademiia, 1994. — 80 s.

29. *Ozhegov S.I.* Slovar' russkogo jazyka. Ok. 57000 slov / Pod red. chl.-korr. AN SSSR N.Ju. Shvedovoj. 19 izd., ispr. — M. : Rus.jaz, 1987. — 846 s.

30. Slovnyk ukraïnskoi movy. — T. 2 (h-zh) / [redaktsiina kolehiia I.K. Bilodit, A.A. Buriachok, H.M. Hnatiuk, P.I. Horetskyi, L.L. Humetska]; red. tomu P.P. Doshchenko, L.A. Yurchuk. — K. : Naukova dumka, 1971. — 550 s.

31. Slovnyk ukraïnskoi movy. — T. 5 (n-o) / [redaktsiina kolehiia I.K. Bilodit, A.A. Buriachok, V.O. Vynnyk, H.M. Hnatiuk, P.I. Horetskyi]; red. tomu V.O. Vynnyk, L.A. Yurchuk. — K. : Naukova dumka, 1974. — 840 s.

32. *Matviichuk V.K.* Kryminalno-pravova okhorona navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha (kryminalno-pravove ta kryminolohichne doslidzhennia): Monohrafiia / V.K. Matviichuk. — K. : Azymut-Ukraina, 2005. — 464 s.

33. *Sergeeva T.L.* Ohrana prirody po sovetському ugolovnomu zakonodatel'stvu / T.L. Sergeeva // Pravovye voprosy ohrany prirody v SSSR / Otv. red. G.N. Poljanskaja. — M. : Gosjurizdat, 1963. — S. 168–227.

34. *Vinokurov V.N.* Obekt prestuplenija: aspekty ponimaniya, sposoby ustanovleniya i primeneniya ugolovnoho zakona: Monografija / V.N. Vinokurov. — M. : Jurlitinform, 2012. — 288 s.

35. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. № // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 2001. — № 25–26. St. 131.

36. Naukovo-praktychnyi komentar do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. Pid zah. red. Potebenko M.O., Honcharenko V.H. — K. : "Forum, 2001", u 2-kh ch. — Ch. 2. — 944 s.

37. *Samoshchenko I.V.* Komentar do statei 251–254 KK Ukrainy / I.V. Samoshchenko // Kryminalnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar: u 2 t. T.2 : Osoblyvya chastyna / Yu.V. Baulin, V.I. Borysov, V.I. Tiutiuhin ta in.; za zah. red. V.Ya. Tatsiia, V.P. Pshonky, V.I. Borysova, V.I. Tiutiuhina. — Kh. : Pravo, 2013. — S. 453–464.

38. *Dudorov O.O.* Zlochyny proty dovkillia / O.O. Dudorov // Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r.; za red. M.I. Melnyka, M.I. Khavroniuka. — Kyiv. : Kanon, A.S.K., 2001. — S. 629–674.

39. *Klymenko V.A.* Zlochyny proty dovkillia / V.A. Klymenko // Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna: Pidruchnyk. (Yu.V. Aleksandrov, O.O. Dudorov, V.A. Klymenko ta in.) — Vyd. 2-he, pererob. Ta dopov.; za red. M.I. Melnyka, V.A. Klymenka. — K. : Atika, 2008. — S. 301–353.

40. *Lopashenko N.A.* Jekologicheskie prestuplenija: Kommentarij k glave 26 UK RF. — SPb. : izd-vo “Juridicheskij centr Press”, 2002. — 802 s.

41. *Ponomareva E.E.* Prestuplenija v oblasti prirodooohrany (stst. 246–255 UK RF) / E.E. Ponomareva // Jenciklopedija ugolovnoho prava. T. 23. Jekologicheskie prestuplenija interesov sluzhby v kommercheskih i inyh organizacijah. — SPb. : Izdanie professora Malinina, 2013. — S. 72–269.

42. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoj movy (z dod. i dopov.) / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. — K.; Irpin : VTF “Perun”, 2005 — 1728 s.

43. *Nahrebelnyi V.P.* Proekt / V.P. Nahrebelnyi // Yurydychna entsyklopediia : V 6 T. Redkol. : Yu.S. Shemshuchenko (holovnyi redkol.) ta in. — K. : “Ukr. entsykl.”, 1998 — T. 5: P–S. — 2003. — S. 154–155.

44. *Nahrebelnyi V.P.* Proekt — koshtorysna dokumentatsiia / V.P. Nahrebelnyi //

45. *Dudorov O.O.* Zlochyny proty dovkillia / O.O. Dudorov // Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / za red. M.I. Melnyka, M.I. Khavroniuka. — 9-te vyd. pererobl. ta dopov. — K. : Yurydychna Dumka, 2012. — S. 720–782.

46. Pro arkhitekturnu diialnist: zakon Ukrainy vid 20 travnia 1999 r. № 687-XIV (v redaktsii zmin, vnesenykh vid 14.07.2016 r. № 1477-VIII) // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 1999. — № 31. — St. 246; VVR. — 2016. — St. 592.

47. *Klymenko V.A.* Zlochyny proty dovkillia / V.A. Klymenko // Naukovo-praktychnyi komentar do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy; za red. S.S. Yatsenka. — K. : A. S. K., 2002. — s. 521–578.

48. The Polish Penal Code / edited by candidate of law, assistant professor A 1 Lukashov, and D j, prof N.F. Kuznetsova introduction by candidate of law, assistant professor A.I. Lukashov and candidate of law E A Sarkisova, translated from Polish by D.A. Barilovitch. — St. Petersburg : “Yundicheskyy Centei Press”, 2001.— 234 p.

49. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. — St. Petersburg : “Yuridicheskyy Center — Press”, 2001. — 298 p.

50. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova. — St. Petersburg : “Yuridicheskyy Center — Press”, 2002. — 366 p.

51. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. — St. Petersburg : “Yuridicheskyy Center — Press”, 2002. — 226 p.

52. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. — St. Petersburg : “Yuridicheskyy Center — Press”, 2002. — 366 p.

Матвійчук О.В. Предмет злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля

У статті проводиться дослідження предмета злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Дослідник з’ясовує погляди на предмет злочину, передбаченого ст. 253 КК України, виокремлює з них позитивні положення, polemizye з цього приводу з авторами існуючих публікацій та формулює авторське поняття предмета досліджуваних злочинів.

Ключові слова: предмет злочину, проект, інша аналогічна документація, споруди, архітектурні об'єкти.

Матвейчук А.В. Предмет преступления проектирования или эксплуатация сооружений без систем защиты окружающей среды

В статье проводится исследование предмета преступления проектирования или эксплуатация сооружений без систем защиты окружающей среды. Исследователь выясняет взгляды на предмет преступления, предусмотренного ст. 253 УК Украины, выделяет из них позитивные положения, полемизирует по этому поводу с авторами существующих публикаций и формулирует авторское понятие предмета исследуемых преступлений.

Ключевые слова: предмет преступления, проект, другая аналогичная документация, сооружения, архитектурные объекты.

Matviychuk A. The Target of a Crime of Designing or Operation of Constructions without Systems of Environmental Protection

The article investigates the target of a crime of designing or operation of constructions without systems of environmental protection. The researcher inquires into the viewpoints on the target of a crime provided for in Article 253 of the Criminal Code of Ukraine, allocates positive provisions from the given opinions on the subject, debates on the issue with the authors of the existing publications, and formulates the original notion of the target of the investigated crime.

Keywords: Target of a Crime; Project; Other Similar Documentation; Structures, Architectural Objects

Стаття надійшла до редакції: 06.12. 2017.